

LEV XIV.

Apoštolský list

IN UNITATE FIDEI

pri príležitosti 1700. výročia Nicejského koncilu

1. V jednote viery, ktorú Cirkev od počiatkov hlása, sú kresťania povolaní svorne kráčať a zároveň s láskou a radostne chrániť a odovzdávať dar, ktorý dostali. Vyjadrujú to slová kréda: „Veríme v Ježiša Krista, jednorodného Syna Božieho, ktorý zostúpil z neba pre našu spásu“ – ktoré bolo sformulované pred 1700 rokmi na koncile v Nicei, prvom ekumenickom koncile v dejinách kresťanstva.

Počas príprav na apoštolskú cestu do Turecka chcem týmto listom povzbudiť celú Cirkev k novému nadšeniu pri vyznávaní viery, ktorého pravda už po stáročia tvorí spoločné dedičstvo kresťanov a zaslúži si, aby bola stále hlbšie, nanovo a aktuálne poznávaná a vyznávaná. V tejto súvislosti bol schválený rozsiahly dokument Medzinárodnej teologickej komisie: *Ježiš Kristus, Boží Syn, Spasiteľ. 1700. výročie Ekumenického koncilu v Nicei (325 – 2025)*. Odkazujem na tento dokument, pretože ponúka užitočné perspektívy pre hlbšie poznanie nielen teologického a cirkevného, ale aj kultúrneho a spoločenského významu Nicejského koncilu a jeho aktuálnosti.

2. „Začiatok evanjelia Ježiša Krista, Božieho Syna“: takto začína svätý Marek svoje evanjelium, pričom zhŕňa celé jeho posolstvo práve v znamení božského synovstva Ježiša Krista. Rovnako aj apoštol Pavol si je vedomý toho, že je povolaný hlásať Božie evanjelium o jeho Synovi, ktorý za nás zomrel a vstal z mŕtvych (porov. *Rim 1, 9*), čo predstavuje definitívne „áno“ Boha na prisľúbenia prorokov (porov. *2 Kor 1, 19 – 20*). V Ježišovi Kristovi sa Slovo, ktoré bolo od večnosti Bohom a skrze ktoré bolo všetko stvorené – ako sa hovorí v prológu Jánovho evanjelia –, „*telom stalo a prebývalo medzi nami*“ (*Jn 1, 14*). V ňom sa Boh stal naším blížnym, takže všetko, čo urobíme ktorémukol'vek z našich bratov, urobíme jemu (porov. *Mt 25, 40*).

Je teda prozreteľnou zhodou okolností, že v tomto svätom roku, venovanom našej nádeji, ktorou je Kristus, oslavujeme aj 1700. výročie Prvého ekumenického koncilu v Nicei, ktorý v roku 325 vyhlásil toto vyznanie viery v Ježiša Krista, Božieho Syna. Toto je srdce kresťanskej viery. Ešte aj dnes počas nedeľného slávania Eucharistie prednášame Nicejsko-carhradské vyznanie viery, ktoré spája všetkých kresťanov. Dáva nám nádej v ťažkých časoch, ktoré prežívame, uprostred mnohých starostí a obáv, hrozieb vojny a násilia, prírodných katastrof, vážnej nespravodlivosti a nerovností, hladu a biedy, ktorou trpia milióny našich bratov a sestier.

Časy Nicejského koncilu neboli o nič menej búrlivé. Keď sa v roku 325 začal, rany spôsobené prenasledovaním kresťanov boli ešte stále otvorené. Zdalo sa, že Milánsky tolerančný edikt (313), vydaný dvoma cisármi Konštantínom a Liciniom, ohlasuje začiatok novej éry pokoja. Avšak čoskoro po skončení vonkajších hrozieb sa v Cirkvi objavili spory a konflikty.

Arius, istý kňaz z Alexandrie v Egypte, učil, že Ježiš nie je skutočne Božím Synom; hoci nie je obyčajným stvorením, je bytosťou medzi nedosiahnuteľne vzdialeným Bohom a nami. Navyše,

bol čas, keď Syn „nebol“. To bolo v súlade s vtedajším rozšíreným myslením, a preto sa to zdalo byť pravdepodobné.

Avšak Boh neopúšťa svoju Cirkev. Zakaždým znovu vzbudzuje odvážnych mužov a ženy, svedkov viery a pastierov, ktorí vedú jeho ľud a ukazujú mu cestu evanjelia. Biskup Alexander z Alexandrie si uvedomil, že Ariovo učenie vôbec nie je v súlade so Svätým písmom. Keďže Arius neprejavoval ochotu k zmieri, Alexander zvolal biskupov z Egypta a Líbye na synodu, ktorá Ariovo učenie odsúdila. Ostatným biskupom z Východu potom poslal list, v ktorom ich o tom podrobne informoval. Na Západe bol zasa aktívny biskup Hosius z Cordoby v Španielsku, ktorý sa už počas prenasledovania za cisára Maximiana prejavil ako horlivý vyznávač viery a tešil sa dôvere rímskeho biskupa, pápeža Silvestra.

Avšak aj stúpenci Ariovho učenia sa zjednotili. To viedlo k jednej z najväčších kríz v dejinách Cirkvi prvého tisícročia. Dôvod sporu totiž nebol žiadnou vedľajšou záležitosťou. Išlo o samotný základ kresťanskej viery, teda o odpoveď na rozhodujúcu otázku, ktorú Ježiš položil svojim učeníkom v Cézareji Filipovej: „*A za koho ma pokladáte vy?*“ (Mt 16, 15).

4. Keď sa spor rozhorel, cisár Konštantín si uvedomil, že spolu s jednotou Cirkvi je ohrozená aj jednota ríše. Zvolal preto všetkých biskupov na ekumenický, t. j. všeobecný koncil do Nicey, aby obnovil jednotu. Synoda, nazývaná „318 otcov“, sa konala pod predsedníctvom cisára: počet biskupov, ktorí sa zišli, bol bezprecedentný. Niektorí z nich ešte niesli stopy mučenia, ktoré utrpeli počas prenasledovania. Väčšina z nich pochádzala z Východu, zatiaľ čo – ako sa zdá – len piati boli zo Západu. Pápež Silvester sa spoliehal na teologicky významnú postavu biskupa Hosia z Cordoby a vyslal tam dvoch rímskych kňazov.

5. Konciloví otcovia potvrdili svoju vernosť Svätému písmu a apoštolskej Tradícii, ako sa vyznávalo pri krste v súlade s Ježišovým príkazom: „*Chodte teda, učte všetky národy, a krstite ich v mene Otca i Syna i Svätého Ducha*“ (Mt 28, 19). Na Západe existovali rôzne formulácie kréda, medzi ktoré patrilo aj takzvané Apoštolské vyznanie viery.¹ Aj na Východe existovalo mnoho krstných vyznaní, ktoré si boli vo svojej štruktúre podobné. Nemali učený a zložitý jazyk, ale skôr – ako sa neskôr vravelo – jednoduchý jazyk, zrozumiteľný rybárom od Galilejského mora.

Na tomto základe sa Nicejské vyznanie viery začína slovami: „Veríme v *jedného* Boha, Otca všemohúceho, Stvoriteľa sveta viditeľného i neviditeľného.“² Tak konciloví otcovia vyjadrili svoju vieru v jedného a jediného Boha. Na koncile nedošlo k žiadnej diskusii na túto tému. Diskutovalo sa však o druhom článku, ktorý tiež používa biblický jazyk na vyznanie viery v „*jedného* Pána, Ježiša Krista, Syna Božieho“. Diskusiu vyvolala potreba odpovedať na otázku, ktorú nastolil Arius, ako treba chápať tvrdenie „Syn Boží“ a ako ho možno zosúladiť s biblickým monoteizmom. Koncil bol preto vyzvaný, aby definoval správny význam viery v Ježiša ako „Syna Božieho“.

Konciloví otcovia vyznávali, že Ježiš je Syn Boží, lebo je „z podstaty (*ousia*) Otca [...] zrodený, nie stvorený, jednej podstaty (*homooúsios*) s Otcom“. Týmto vymedzením bola jasne odmietnutá Ariova téza.³ Na vyjadrenie tejto pravdy viery použil koncil dva výrazy, „podstata“

¹ DENZINGER – HÜNERMANN, *Enchiridion Symbolorum*

² *Tamže* 125.

³ Z tvrdení svätého Atanáza v *Contra Arianos* I, 9 je jasné, že *homooúsios* neznamena „rovnaká podstata“, ale „tej istej podstaty“ ako Otec; nejde teda o rovnosť podstaty, ale o identitu podstaty medzi Otcom a Synom.

(ousia) a „tej istej podstaty“ (*homooúsios*), ktoré sa v Písme nenachádzajú. Týmto krokom nechcel nahradiť biblické výpovede gréckou filozofiou. Naopak, koncil použil tieto výrazy, aby jasne potvrdil biblickú vieru a odlíšil ju od helenizujúceho omylu Ariovho učenia. Obvinenie z helenizácie sa teda nevzťahuje na otcov z Nicey, ale na mylné učenie Aria a jeho nasledovníkov.

V pozitívnom zmysle chceli nicejskí otcovia zostať úplne verní biblickému monoteizmu a realizmu vtelenia. Chceli zdôrazniť, že jediný pravý Boh nie je pre nás nedosiahnuteľne vzdialený, ale naopak, priblížil sa nám a vyšiel nám v ústrety v Ježišovi Kristovi.

6. Koncil, aby vyjadril svoje poslanstvo jednoduchým jazykom Biblie a liturgie, blízkym celému Božiemu ľudu, prevzal niektoré formulácie z krstného vyznania: „Boha z Boha, svetlo zo svetla, pravého Boha z Boha pravého“. Ďalej prevzal biblickú metaforu svetla: „*Boh je svetlo*“ (1Jn 1, 5; porov. Jn 1, 4 – 5). Tak, ako svetlo samo seba vyžaruje a dáva sa bez toho, aby z neho ubudlo, tak aj Syn je odrazom (*apaugasma*) Božej slávy a obrazom (*character*) jeho podstaty (*hypostasis*) (porov. Hebr 1, 3; 2Kor 4, 4). Vtelený Syn, Ježiš, je preto svetlom sveta a života (porov. Jn 8, 12). Krstom sú osvetlené oči nášho srdca (porov. Ef 1, 18), aby sme aj my mohli byť svetlom vo svete (porov. Mt 5, 14).

Krédo napokon hovorí, že Syn je „pravý Boh z Boha pravého“. Na mnohých miestach rozlišuje Biblia medzi mŕtvymi modlami a pravým a živým Bohom. Pravý Boh je Bohom, ktorý hovorí a koná v dejinách spásy: Bohom Abraháma, Izáka a Jakuba, ktorý sa zjavil Mojžišovi v horiacom kríku (porov. Ex 3, 14), Bohom, ktorý vidí biedu ľudu, počúva jeho volanie, vedie ho a sprevádza cez púšť v oblačnom stĺpe (porov. Ex 13, 21), hovorí k nemu hlasom hromu (porov. Dt 5, 26) a má s ním zľutovanie (porov. Oz 11, 8 – 9). Kresťan je teda povolaný obrátiť sa od mŕtvych modiel k živému a pravému Bohu (porov. Sk 12, 25; 1Sol 1, 9). V tomto zmysle vyznáva Šimon Peter v Cézarei Filipovej: „*Ty si Mesiáš, Syn živého Boha*“ (Mt 16, 16).

7. Nicejské vyznanie viery neformuluje filozofickú teóriu. Vyznáva vieru v Boha, ktorý nás vykúpil skrze Ježiša Krista. Ide o živého Boha: on chce, aby sme mali život a mali ho v hojnosti (porov. Jn 10, 10). Preto krédo pokračuje slovami krstného vyznania: verím v Syna Božieho, ktorý „pre nás ľudí a pre našu spásu zostúpil z nebies... a stal sa človekom... bol umučený... ale tretieho dňa vstal z mŕtvych... A vystúpil do neba... príde súdiť živých i mŕtvych“. To jasne ukazuje, že koncilové kristologické vyznanie viery je zasadené do dejín spásy medzi Bohom a jeho stvorením.

Svätý Atanáz, ktorý sa zúčastnil koncilu ako diakon biskupa Alexandra a nahradil ho na stolec v egyptskej Alexandrii, viackrát a veľmi naliehavo zdôraznil soteriologický rozmer, ktorý vyjadruje Nicejské vyznanie viery. Konkrétne píše, že Syn, ktorý zostúpil z neba, „urobil nás deťmi Otca a tým, že sa sám stal človekom, ľudí zbožstil. Nebol človekom, ktorý sa stal Bohom, ale Bohom, ktorý sa stal človekom, aby nás mohol zbožstiť“⁴. Len ak je Syn skutočne Bohom, je to možné: žiadna smrteľná bytosť totiž nemôže poraziť smrť a zachrániť nás; len Boh to môže urobiť. On nás oslobodil vo svojom Synovi, ktorý sa stal človekom, aby sme boli slobodní (porov. Gal 5, 1).

V Nicejskom vyznaní viery stojí za zmienku sloveso *descendit*, „zostúpil“. Svätý Pavol opisuje tento pohyb silnými výrazmi: „*[Kristus] zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu,*

Latinský preklad *homooúsios* teda správne hovorí o *unius substantiae cum Patre* (jednej podstaty s Otcom), porov. DH 125.

⁴ Sv. ATANÁZ, *Contra Arianos* I, 38, 7 – 39, 1.

stal sa podobný ľuďom“ (Flp 2, 7). Ako sa píše v úvode k Jánovmu evanjeliu, „Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami“ (Jn 1, 14). Preto – ako nás učí List Hebrejom – „nemáme veľkňaza, ktorý by nemohol cítiť s našimi slabosťami; ved’ bol podobne skúšaný vo všetkom okrem hriechu“ (Hebr 4, 15). Večer pred svojou smrťou sa sklonil ako otrok, aby umyl nohy svojim učeníkom (porov. Jn 13,1 – 17). A apoštol Tomáš, až keď mohol vložiť prsty do rany na boku vzkrieseného Pána, vyznáva: „Pán môj a Boh môj!“ (Jn 20, 28).

Práve vďaka jeho vteleniu stretávame Pána v našich bratoch a sestrách v núdzi: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“ (Mt 25, 40). Nicejské vyznanie viery nám teda nehovorí o vzdialenom, nedosiahnuteľnom, nehybnom Bohu, ktorý odpočíva v sebe samom, ale o Bohu, ktorý je nám blízky, ktorý nás sprevádza po cestách sveta aj na najtemnejších miestach zeme. Jeho nesmiernosť sa prejavuje v tom, že sa stáva maličkým, zrieka sa svojho nekonečného majestátu a stáva sa naším blízkym v maličkých a chudobných. Táto skutočnosť revolučným spôsobom mení pohanské a filozofické predstavy o Bohu.

Ďalšie slovo z Nicejského vyznania viery je pre nás dnes zvlášť odhaľujúce. Biblický výraz „stal sa telom“ je spresnený vložením slova „človek“ za slovo „telom“. Nicea sa tak dištancuje od falošnej doktríny, podľa ktorej by Logos prijal telo iba ako vonkajší obal, ale nie ľudskú dušu, vybavenú intelektom a slobodnou vôľou. Naopak, chce potvrdiť to, čo Chalcedónsky koncil (451) výslovne vyhlásil: v Kristovi Boh prijal a vykúpil celého človeka, telo i dušu. Boží Syn sa stal človekom – vysvetľuje svätý Atanáž – aby sme my ľudia mohli byť zbožštení.⁵ Toto jasné pochopenie Božieho zjavenia pripravoval svätý Irenej Lyonský a Origenes a neskôr sa bohato rozvinulo vo východnej spiritualite.

Zbožštenie nemá nič spoločné so sebazbožňovaním človeka. Naopak, zbožštenie nás chráni pred prvotným pokušením chcieť byť ako Boh (porov. Gn 3, 5). Tým, čím je Kristus od prirodzenosti, sa my stávame vďaka milosti. Prostredníctvom diela vykúpenia Boh nielen obnovil našu ľudskú dôstojnosť ako Boží obraz, ale ten, ktorý nás takým úžasným spôsobom stvoril, nám ešte úžasnejším spôsobom dal podiel na svojej božskej prirodzenosti (porov. 2 Pt 1, 4).

Zbožštenie je teda skutočnou humanizáciou. Preto existencia človeka smeruje ponad seba samého, hľadá mimo seba, túži po niečom viac ako sebe samom a je nepokojná, kým nenájde pokoj v Bohu.⁶ *Deus enim solus satiat*, len Boh uspokojí človeka!⁷ Iba Boh vo svojej nekonečnosti môže uspokojiť nekonečnú túžbu ľudského srdca, a preto sa Boží Syn chcel stať naším bratom a vykupiteľom.

8. Povedali sme, že Nicea jasne odmietla Ariovo učenie. Ale Arius a jeho stúpenci sa nevzdali. Samotný cisár Konštantín a jeho nástupcovia sa v čoraz väčšom počte pridávali na stranu ariánov. Termín *homooúsios* sa stal jablkom sváru medzi nicejcami a anti-nicejcami, čo vyvolalo ďalšie vážne konflikty. Svätý Bazil z Cézarey opisuje zmätok, ktorý nastal, výrečnými obrazmi, porovnávajúc ho s nočnou námornou bitkou v búrke,⁸ zatiaľ čo svätý Hilár svedčí o ortodoxnosti laikov v porovnaní s arianizmom mnohých biskupov a priznáva, že „uši ľudu sú svätejšie ako srdcia kňazov“⁹.

⁵ Porov. sv. ATANÁŽ, *De incarnatione*, 54, *Contra Arianos* I, 39; 42; 45; II, 59 ss.

⁶ Sv. AUGUSTÍN, *Vyznania*, 1.

⁷ Sv. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *In Symbolum Apostolorum*, a. 12.

⁸ Sv. BAZIL, *De Spiritu Sancto*, 30.

Skalou nicejského vyznania bol svätý Atanáz, neústupný a pevný vo viere. Napriek tomu, že bol päťkrát zbavený úradu a vyhnaný z biskupského sídla v Alexandrii, vždy sa tam vrátil ako biskup. Aj z exilu pokračoval vo vedení Božieho ľudu prostredníctvom svojich spisov a listov. Podobne ako Mojžiš, ani Atanáz nemohol vstúpiť do zasľúbenej zeme cirkevného pokoja. Táto milosť bola vyhradená novej generácii, známej ako „mladí nicejáni“: na Východe to boli traja kapadócki otcovia, svätý Bazil z Cézarey (okolo 330 – 379), ktorému bol priznaný titul „Veľký“, jeho brat, svätý Gregor z Nisy (335 – 394), a Bazilov najbližší priateľ, svätý Gregor Naziánsky (329/30 – 390). Na Západe boli dôležití svätý Hilár z Poitiers (okolo 315 – 367) a jeho žiak svätý Martin z Tours (okolo 316 – 397). Potom najmä svätý Ambróz z Milána (333 – 397) a svätý Augustín z Hippo (354 – 430).

Treja kapadócki otcovia sa zaslúžili zvlášť o dokončenie formulácie Nicejského vyznania viery, ktoré ukázalo, že jednota a trojica v Bohu nie sú vôbec v rozpore. V tejto súvislosti bol na prvom koncile v Carihrade v roku 381 sformulovaný článok viery o Duchu Svätom. Takto je to uvedené v kréde, ktoré sa odvtedy nazýva Nicejsko-carihradské vyznanie viery: „Veríme v Ducha Svätého, Pána a Oživovateľa, ktorý vychádza z Otca i Syna. Jemu sa zároveň vzdáva tá istá poklona a sláva ako Otcovi a Synovi. On hovoril ústami prorokov.“¹⁰

Na koncile v Chalcedone v roku 451 bol koncil v Carihrade uznaný za ekumenický a Nicejsko-carihradské vyznanie viery bolo vyhlásené za všeobecne záväzné.¹¹ Tak sa stalo putom jednoty medzi Východom a Západom. V 16. storočí ho zachovali aj cirkevné spoločenstvá, ktoré vznikli v dôsledku reformácie. Nicejsko-carihradské vyznanie viery je tak spoločným vyznaním všetkých kresťanských tradícií.

9. Cesta, ktorá viedla od Svätého písma k Nicejskému vyznaniu viery, následne k jeho prijatiu v Carihrade a Chalcedone, a ešte ďalej až do 16. a nášho 21. storočia, bola dlhá a priamočiara. Všetci sme ako učeníci Ježiša Krista pokrstení „v mene Otca i Syna i Ducha Svätého“, robíme na sebe znamenie kríža a sme požehnaní. Modlitbu žalmov v liturgii hodín vždy končíme slovami: „Sláva Otcu i Synu i Duchu Svätému“. Liturgia a kresťanský život sú teda pevne zakotvené v Nicejsko-carihradskom vyznaní viery: to, čo hovoríme ústami, musí vychádzať zo srdca, aby sme o tom mohli svedčiť vo svojom živote. Musíme sa teda spýtať: ako je to dnes s vnútorným prijatím vyznania viery? Cítíme, že sa týka aj našej dnešnej situácie? Chápeme a žijeme to, čo každú nedeľu vyznávame, a čo to znamená pre náš život?

10. Nicejské vyznanie viery začína vyznaním viery v Boha, Otca všemohúceho, Stvoriteľa neba i zeme. Boh a otázka po Bohu dnes pre mnohých takmer stratila v živote význam. Druhý vatikánsky koncil zdôraznil, že kresťania sú prinajmenšom čiastočne zodpovední za túto situáciu, pretože nesvedčia o pravej viere a svojím spôsobom života a konaním, ktoré sú vzdialené od evanjelia, skrývajú pravú tvár Boha.¹² V mene Boha sa viedli vojny, ľudia sa zabíjali, prenasledovali a diskriminovali. Namiesto toho, aby sa hlásal milosrdný Boh, hovorilo sa o pomstivom Bohu, ktorý naháňa strach a trestá.

⁹ Sv. HILÁRIUS, *Contra Arianos, vel Auxentium*, 6. Pamätajúc na hlasy otcov, učený teológ, neskôr kardinál a dnes svätý a učiteľ Cirkvi John Henry Newman (1801 – 1890) skúmal tento spor a dospel k záveru, že Nicejské vyznanie viery bolo uchované predovšetkým vďaka *sensus fidei* Božieho ľudu. Porov. *On consulting the Faithful in Matters of Doctrine* (1859).

¹⁰ DH 150. Veta „vychádza z Otca i Syna (Filioque)“ sa v texte z Carihradu nenachádza; bola vložená do latinského vyznania viery pápežom Benediktom VIII. v roku 1014 a je predmetom pravoslávno-katolíckeho dialógu.

¹¹ DH 300.

¹² DRUHÝ Vatikánsky koncil, pastoračná konštitúcia *Gaudium et spes*, 19.

Nicejské vyznanie viery nás preto vyzýva k spytovaniu svedomia. Čo pre mňa znamená Boh a ako svedčím o viere v neho? Je jeden jediný Boh skutočne Pánom môjho života, alebo existujú modly, ktoré sú pre mňa dôležitejšie ako Boh a jeho prikázania? Je Boh pre mňa živým Bohom, blízkym v každej situácii, Otcom, na ktorého sa obraciam s detskou dôverou? Je Stvoriteľom, ktorému vdáčim za všetko, čím som a čo mám, a ktorého stopy môžem nájsť v každom stvorení? Som ochotný sa spravodlivo a rovnoprávne deliť o pozemské statky, ktoré patria všetkým? Ako zaobchádzam so stvorením, ktoré je dielom jeho rúk? Užívam ho s úctou a vdácnosťou, alebo ho vykorisťujem a ničím, namiesto toho, aby som ho chránil a pestoval ako spoločný domov ľudstva?¹³

11. V centre Nicejsko-carihradského vyznania viery stojí vyznanie viery v Ježiša Krista, nášho Pána a Boha. To je srdce nášho kresťanského života. Preto sa zaväzujeme nasledovať Ježiša ako učiteľa, spoločníka, brata a priateľa. Ale Nicejské vyznanie viery žiada viac: pripomína nám, aby sme nezabúdali, že Ježiš Kristus je Pán (*Kyrios*), Syn živého Boha, ktorý „pre našu spásu zostúpil z nebies“, zomrel „za nás“ na kríži a svojím vzkriesením a nanebovstúpením nám otvoril cestu k novému životu.

Nasledovanie Ježiša Krista zaiste nie je širokou a pohodlnou cestou, ale táto – často náročná alebo dokonca bolestivá – cesta vždy vedie k životu a spáse (porov. *Mt* 7, 13 – 14). Skutky apoštolov hovoria o novej ceste (porov. *Sk* 19, 9. 23; 22, 4. 14 – 15. 22), ktorou je Ježiš Kristus (porov. *Jn* 14, 6): nasledovanie Pána zaväzuje naše kroky na cestu kríža, ktorá nás prostredníctvom pokánia vedie k posväteniu a zbožšteniu.¹⁴

Ak nás Boh miluje celým svojím srdcom, aj my musíme milovať jeden druhého. Nemôžeme milovať Boha, ktorého nevidíme, bez toho, aby sme milovali svojho brata a sestru, ktorých vidíme (porov. *1Jn* 4, 20). Láska k Bohu bez lásky k blížnemu je pokrytectvo; radikálna láska k blížnemu, najmä láska k nepriateľom bez lásky k Bohu, je hrdinstvom, ktoré nás prevyšuje a ťaží. Pri nasledovaní Ježiša vedie cesta k Bohu cez pokoru a oddanosť bratom a sestrám, najmä tým najmenším, najchudobnejším, opusteným a marginalizovaným. Čo sme urobili najmenšiemu z nich, urobili sme Kristovi (porov. *Mt* 25, 31 – 46). Tvárou v tvár katastrofám, vojnám a biede môžeme svedčiť o Božom milosrdenstve tým, ktorí o ňom pochybujú, len ak zakúsia prostredníctvom nás jeho milosrdenstvo.¹⁵

12. Napokon, nicejský koncil je stále aktuálny pre svoj mimoriadne veľký ekumenický význam. V tejto súvislosti bolo jedným z hlavných cieľov ostatného koncilu, Druhého vatikánskeho koncilu, dosiahnutie jednoty všetkých kresťanov.¹⁶ Presne pred tridsiatimi rokmi svätý Ján Pavol II. ďalej rozvinul a posilnil odkaz koncilu v encyklike *Ut unum sint* (25. máj 1995). Preto pri významnom výročí Prvého nicejského koncilu slávime aj výročie prvej ekumenickej encykliky. Túto encykliku možno považovať za manifest, ktorý aktualizoval ekumenické základy položené nicejským koncilom.

Ekumenické hnutie, vďaka Bohu, dosiahlo za posledných šesťdesiat rokov mnoho pozitívnych výsledkov. Hoci nám ešte nebola darovaná plná viditeľná jednota s pravoslávnyimi a východnými ortodoxnými cirkvami a s cirkevnými spoločenstvami, ktoré vznikli v dôsledku reformácie, ekumenický dialóg nás na základe jediného krstu a Nicejsko-carihradského

¹³ Porov. FRANTIŠEK, encyklika *Laudato si'* (24. máj 2015), 67; 78; 124.

¹⁴ Porov. FRANTIŠEK, encyklika *Fratelli tutti* (3. októbra 2020), 67; 254.

¹⁵ Porov. FRANTIŠEK, encyklika *Fratelli tutti* (3. októbra 2020), 67; 254.

¹⁶ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, dekrét *Unitatis redintegratio*, 1.

vyznania viery priviedol k tomu, že sme v bratoch a sestrách iných cirkví a cirkevných spoločenstiev spoznali našich bratov a sestry v Ježišovi Kristovi a znovu objavili jedno univerzálne spoločenstvo Kristových učeníkov na celom svete. Vyznávame totiž spoločnú vieru v jedného a jediného Boha, Otca všetkých ľudí, spoločne vyznávame jedného Pána a pravého Božieho Syna, Ježiša Krista, a jedného Ducha Svätého, ktorý nás inšpiruje a vedie k plnej jednote a spoločnému svedectvu o evanjeliu. Toho, čo nás spája, je naozaj oveľa viac ako toho, čo nás rozdeľuje!¹⁷ Tak vo svete rozdelenom mnohými konfliktmi môže byť jedno univerzálne kresťanské spoločenstvo znamením pokoja a nástrojom zmierenia, čím rozhodujúcim spôsobom prispieva k celosvetovému úsiliu o mier. Svätý Ján Pavol II. nám pripomenul najmä svedectvo mnohých kresťanských mučeníkov zo všetkých cirkví a cirkevných spoločenstiev: ich pamiatka nás spája a povzbudzuje, aby sme boli svedkami a tvorcami pokoja vo svete.

Aby sme mohli túto službu vykonávať dôveryhodne, musíme kráčať spoločne, s cieľom dosiahnuť jednotu a zmierenie medzi všetkými kresťanmi. Nicejské vyznanie viery môže byť základom a referenčným kritériom tejto cesty. Ponúka nám totiž model skutočnej jednoty v legitímnej rozmanitosti. Jednoty v Trojici, Trojice v jednote, lebo jednota bez rozmanitosti je tyrania, rozmanitosť bez jednoty je rozpad. Trojičná dynamika nie je dualistická, ako vzájomne sa vylučujúce buď-alebo (*aut-aut*), ale je to zlučujúce puto, aj-aj (*et-et*): putom jednoty je Duch Svätý, ktorého uctieваме spolu s Otcom i Synom. Musíme teda zanechať teologické spory, ktoré stratili svoj zmysel, aby sme nadobudli spoločné zmýšľanie, ba ešte viac, spoločne sa modlili k Duchu Svätému, aby nás všetkých zhromaždil v jednej viere a jednej láske.

To neznamená ekumenizmus návratu do stavu pred rozkolom, ani vzájomné uznanie súčasného *status quo* rozmanitosti cirkví a cirkevných spoločenstiev, ale skôr ekumenizmus zameraný na budúcnosť, zmierenie na ceste dialógu, výmenu našich darov a duchovného dedičstva. Obnovenie jednoty medzi kresťanmi nás nerobí chudobnejšími, naopak, obohacuje nás. Rovnako ako v Nicei, tento cieľ bude možné dosiahnuť len prostredníctvom trpezlivej, dlhej a niekedy ťažkej cesty vzájomného počúvania a prijímania. Ide o teologickú výzvu, no ešte viac o duchovnú výzvu, ktorá vyžaduje pokánie a obrátenie zo strany všetkých. Preto potrebujeme duchovný ekumenizmus modlitby, chvály a uctievania, aký sa prejavil pri Nicejskom a Carihradskom vyznaní viery.

Prosme teda Ducha Svätého, aby nás v tomto diele sprevádzal a viedol.

Svätý Duch Boží, ty vedieš veriacich po ceste dejinami.

Ďakujeme ti, že si inšpiroval symboly viery a že vzbudzuješ v srdciach radosť z toho, že vyznávame našu spásu v Ježišovi Kristovi, Božom Synovi, ktorý je jednej podstaty s Otcom. Bez neho nič nemôžeme.

Ty večný Boží Duch v každej epoche omladzuješ vieru Cirkvi. Aby sme ju dokázali hlásať, pomôž nám ju prehlbovať a vracať sa vždy k tomu podstatnému.

Príď, Duchu Svätý, naplň nás svojím ohňom milosti, aby naše svedectvo vo svete nebolo neplodné, oživ našu vieru, zapál v nás nádej a roznieť lásku.

Príď, božský Utešiteľ, ty, ktorý si harmónia, a zjednot' srdcia a mysle veriacich.

Príď a daj nám okúsiť krásu spoločenstva.

Príď, Láska Otca i Syna, a zjednot' nás v jedinom Kristovom stáde.

¹⁷ Porov. sv. JÁN PAVOL II., encyklika *Ut unum sint* (25. máj 1995), 20.

Ukáž nám cesty, po ktorých máme kráčať, aby sme sa vďaka tvojej múdrosti stali tým, čím sme v Kristovi: aby sme boli jedno, aby svet uveril. Amen.

Vo Vatikáne 23. novembra 2025, na slávnosť Nášho Pána Ježiša Krista, Kráľa neba i zeme

LEV PP. XIV.